

Федерація профспілкових організацій Чернігівської області
Підприємство «Навчально-методичний центр» Федерації профспілкових
організацій Чернігівської області

Чернігівський інститут ім.Героїв Крут приватного акціонерного
товариства
“Вищий навчальний заклад “Міжрегіональна академія управління
персоналом”

Інформаційний посібник
по матеріалах круглого столу

“ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В
УКРАЇНІ”

присвячений Міжнародному дню захисту прав людини
10 грудня 2013 року

м.Чернігів 2014 р.

Інформаційний посібник.

Матеріали круглого столу “Проблеми соціально-правового захисту прав людини в Україні” 10 грудня 2013 р.

Укладач: Щепотьєва О.П. - завідувач навчальним відділом підприємства “Навчально-методичний центр” Федерації профспілкових організацій Чернігівської області

Напередодні Міжнародного дня захисту прав людини Федерація профспілкових організацій Чернігівської області, Навчально-методичний центр профспілок спільно з Чернігівським інститутом ім.Героїв Крут (МАУП) провели круглий стіл “Проблеми соціально-правового захисту прав людини в Україні”.

Відкрив захід заступник голови Федерації профспілкових організацій Чернігівської області — Петро Чорнорот. В роботі круглого столу взяли участь провідні спеціалісти Головного управління юстиції у Чернігівській області, профспілкові працівники, викладачі на студенти інституту, керівники Чернігівських правозахисних організацій.

Войцеховський Михайло Михайлович

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри «Правознавства»
Чернігівського інституту МАУП*

Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини та його імплементація у національне законодавство України

Актуальність теми обумовлена тим, що питання прав і свобод людини і громадянина на сьогодні є найважливішою проблемою внутрішньої та зовнішньої політики усіх держав світової спільноти. Саме стан справ у сфері забезпечення прав і свобод особи, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави і суспільства в цілому.

Права людини є складним, багатовимірним явищем. У різні епохи проблема прав людини, незмінно залишаючись політико-правовою, набувала релігійно-етичного, філософського звучання.

Людство на шляху утвердження прав і свобод людини пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними. Часто саме боротьба за права людини, за нові й нові ступені свободи ставала каталізатором широкомасштабних змін у суспільно-політичному житті тієї чи іншої країни, вела до нового осмислення ролі людини в її відносинах з суспільством та державою.

Міжнародне співтовариство приділяє значну увагу розвиткові та забезпеченню прав людини. Демократизації процесу, пов'язаного з проголошенням і захистом прав людини, значною мірою сприяло прийняття низки міжнародних документів щодо закріплення, правової регламентації та розробки механізму міжнародного захисту прав людини у державах, що підписали відповідні міжнародні документи.

Найбільш відомий міжнародний судовий орган - Міжнародний Суд ООН в Гаазі - надто часто виступав складовою відносно неефективної міжнародної правової системи, а саме - системи Організації Об'єднаних Націй. Це не применшує значення системи ООН; з політичної точки зору вона справді важлива.

Слід лише зауважити, що право Міжнародного Суду і Організації Об'єднаних Націй сьогодні може бути відносно нецікавим для теоретиків права, оскільки ці правові інструменти діють так неефективно.

Набагато цікавішою для теорії (і, можливо, провісником майбутнього) є міжнародна правова система, сформована Європейською конвенцією з прав людини, де формальні правові структури, тобто Європейський Суд і Комісія з прав людини в Страсбурзі, здійснюють фактичні повноваження. Їх ефективність є неперевершеною на міжнародній арені, за винятком можливо інших європейських міжнародних судових інстанцій: Суду Європейського Союзу і Суду першої інстанції в Люксембурзі.

Європейське право в галузі прав людини пропонує не лише найбільш важливий звід норм прецедентного права, який висвітлює сутність міжнародного права в цій галузі, але один з найбільш наочних і цікавих прикладів ефективної системи міжнародних юридичних процедур. Можна сказати, що міжнародні установи, такі як ті, що стосуються європейського права в галузі прав людини, свідчать про існування допоміжних норм. Якщо так, то такі побудови менше всього схожі на примітивну правову систему, а більше на - знайому національну правову систему.

Звичайно такий погляд на речі буде логічним лише тоді, коли рішення Суду в Страсбурзі будуть, по суті, втіленням загальних норм поведінки, як було домовлено у Європейській конвенції з самого початку. Справді, спочатку наводиться загальна норма права і Суд розпочинає те, що є нейтральним процесом розмірковування в напрямку від цієї норми до оскаржених дій. Незмінну істинність такого причинно-наслідкового зв'язку вже давно спростовано процесом ухвалення судових рішень по суті. Різниця між проголошенням абстрактних норм і їх суперечливим застосуванням до конкретних випадків є постійною темою у процесі ухвалення судових рішень у порядку конституційного нагляду, і яку чітко передбачено в обговореннях, що супроводжували підготовку Конвенції.

Говорячи про реалізацію захисної функції міжнародного права, насамперед, підрозуміваємо певну форму і спосіб забезпечення дотримання прав і свобод

людини на міжнародному рівні.

Проблема ефективності існуючих і створюваних стандартів особливо уважно вивчається останнім часом. Створюються нові органи контролю, змінюються функції діючих.

В цілому, можна виділити дві групи міжнародних організацій:

1) під егідою ООН (Міжнародний суд ООН, МОП, ВОЗ, ЕКОСОП, ЮНЕСКО, Верховний комісар ООН по правах людини, Комітет із прав людини і т.д.)

2) інші органи, здебільшого, обмежено-територіальної дії (наприклад, Європейська комісія з прав людини і Європейський суд по правах людини, про які ще буде говоритися докладніше).

Відповідні органи мають різну компетенцію, хоча іноді вона перетинається. Нерідко для початку їхньої діяльності потрібно дотримання зацікавленими сторонами певних умов, в інших випадках ніяких умов не потрібно, робота по виявленню і попередженню порушень здійснюється автоматично (так діє Комітет по правах дитини).

Для прикладу Комітет з економічних, соціальних та культурних прав.

Проблема співвідношення міжнародно-правового та внутрішньодержавного регулювання виникає при зіткненні двох галузей права — конституційного й міжнародного. У процесі розв'язання цієї проблеми досліджується співвідношення міжнародних стандартів прав і свобод людини з нормами національного права, адже останні забезпечують дії міжнародних стандартів прав людини в конституційному праві.

Згідно з Конституцією України, на території України діють ратифіковані міжнародні договори. Але щоб вони справді діяли, недостатньо лише назвати їх частиною внутрішньодержавного права. Загальновизнані норми міжнародного права за своїм характером не є такими, що діють самі по собі, вони сприймаються правовою системою не як норми-регулятори, а як норми-принципи. Єдиний шлях їх виконання — видання відповідного законодавчого акта, а не посилення на міжнародні норми права.

Звичайно, не можна не вказати на позитивні сторони конституційного закріплення відсилаючих норм. Така норма "прямо" зобов'язує державні органи використовувати міжнародні норми у сфері прав людини, при цьому значно спрощується процес уніфікації, процедура приведення у відповідність норм національного права до міжнародного.

Дія права, як відомо, полягає у впливові на свідомість та волю людей, зрештою — в упорядкуванні суспільних відносин шляхом визначення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків учасників правовідносин. Реалізація права полягає у втіленні правових норм у практичну діяльність суб'єктів права (індивідуальних і колективних), в результаті чого складається низка заборон, юридичних обов'язків та юридичних прав. Дія норм права обмежена часовими, просторовими та предметно-суб'єктними межами.

Реалізація норми права — це завершальний етап правового регулювання. Норми права реалізуються в межах, в яких діють суб'єкти права. Тому слід розрізняти механізми дії та механізми реалізації міжнародних і внутрішньодержавних нормативно-правових актів, а також взаємопроникнення процесів дії та реалізації цих актів. Без процесу дії не може настати реалізація акта. Проте дія може не перейти в ту чи іншу форму реалізації норми права.¹

Реальне здійснення та захист основних прав людини конкретною особою забезпечується передусім юридичними механізмами, що діють у державі. Тобто правова національна система, припускає безпосередню дію належним чином ратифікованих норм міжнародних договорів Поряд з національним законодавством, але пріоритет останнього полягає у тому, що саме воно забезпечує засоби реалізації, охорони та захисту прав людини.

Таким є сутність співвідношення норм національного права і міжнародних стандартів про права людини.

Реальний захист прав людини належить до найгостріших проблем української дійсності. Конституційне прагнення розвивати і зміцнювати

¹ Конституційне право України / За ред. проф. В. Ф. Погорілка. — К., 1999.

демократичну державу неможливо реалізувати без утвердження в суспільній свідомості і соціальній практиці невідчужуваних прав і свобод людини, нормативного закріплення їх гарантій. Держава зобов'язана проявляти активність у забезпеченні прав людини, у створенні матеріальних, організаційних, соціальних, політичних та інших умов для найповнішого використання людиною своїх прав і свобод.²

Встановлення системи гарантій не забезпечує автоматичної реалізації прав і свобод людини. У зв'язку з цим у науковий обіг введено поняття соціально-юридичного механізму захисту прав людини і громадянина як системи засобів та факторів, які створюють необхідні умови поваги прав і свобод людини.

В структуру механізму входять:

1. Органи державної влади і місцевого самоврядування та відповідні посадові особи;

2. Спеціалізовані державні і громадські органи та організації у справі захисту прав і свобод людини і громадянина (наприклад, адвокатура, прокуратура, суд тощо);

3. Політичні партії і відповідні громадські організації та їх органи;

4. Нормативно-правові акти матеріального і процесуального характеру, які передбачають і закріплюють права, порядок їх реалізації і захисту та юридичну відповідальність за їх порушення;

5. Правові акти (документи), які підтверджують наявність, межі і характер прав і свобод;

6. Інші соціальні норми та їх акти (статути політичних партій і громадських організацій, звичаєві норми тощо);

7. Засоби масової інформації, державні і недержавні органи та організації в галузі масової інформації.

Даний механізм повинен також включати засоби стимулювання реалізації прав і свобод, у тому числі створення умов, за яких закріплені права і свободи

² Словська І. Механізм захисту прав людини – основоположний принцип сучасного українського конституціоналізму. // Право України. - №9. – 2001. – ст.15.

можуть реально належати конкретній особі, використовуватись нею без будь-яких зовнішніх перепон.

Конституція України досить чітко визначає систему органів та посадових осіб різних рівнів, які повинні захищати права і свободи людини і громадянина. Це: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, підсистема судів загальної юрисдикції та спеціалізованих судів, Конституційний Суд України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокуратура, адвокатура, інші правоохоронні органи України.³

Таким чином, удосконалення процедур захисту прав і свобод індивіда — важливе і невідкладне завдання Української держави. На жаль, розмитість, невизначеність, а то й повна відсутність юридичних правил, які б регулювали захист громадян, свідчать про незадовільну правову ситуацію, яка склалася в суспільстві. Юридичні механізми, які діяли в колишньому СРСР, зруйновані, нові ще не сформовані, а ті, що діють, недосконалі. В таких умовах правовий статус людини і громадянина, закріплений в Конституції України, не має реального підґрунтя. А це загрожує перетворенням суб'єктивних прав у декларацію, відірвану від життя.

Поняття «імплементация» на сьогодні є досить неоднозначним. Відповідно до довідникових видань, цей термін сприймається переважно як внутрішньоправова діяльність органів державної влади з виконання міжнародно-правових зобов'язань окремої держави. Останнім часом його використовують для характеристики даного процесу майже як суто внутрішньоправового явища.

У міжнародно-правовій літературі поняття «імплементация» використовується в широкому значенні — як здійснення норм міжнародного права на міжнародному й національному рівнях. Термін «імплементация» (від англ. implement) означає «здійснення, забезпечення виконання», буквально — «забезпечення практичного результату й фактичного виконання конкретними

³ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28.06.96. // ВВРУ. – 1996.- №30.- ст.141.

засобами».⁴

За його визначенням, імплементація означає цілеспрямовану організаційно-правову діяльність держав, яка здійснюється індивідуально, колективно або в межах міжнародних організацій із метою своєчасної, всебічної і повної реалізації зобов'язань, прийнятих ними відповідно до міжнародного права.⁵

Механізм реалізації правових норм містить багато різних елементів. Важлива роль серед них належить гарантіям реалізації правових норм, зокрема мають бути вичерпно визначені механізм реалізації, черговість дій, процедури, гарантії реалізації тощо.⁶

Отже, імплементацією є фактична реалізація міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні, здійснювана шляхом трансформації міжнародно-правових норм у національні законодавчі та підзаконні акти в галузях права України. Отже, норма міжнародного права зберігає свій статус, але її змісту надається й статус норми національного права. Це зазначено у ст. 9 Конституції України 1996 року, котра проголошує, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, є частиною національного законодавства України. Ідеться про імплементацію міжнародної норми за допомогою національного повітряного права України, тобто відбувається пряма рецепція (один із способів трансформації), коли норма міжнародного права без змін запозичується національним законодавством.

Ефективність імплементації норм міжнародного права всередині держави насамперед залежить від організаційно-правових заходів, що становлять зміст механізму імплементації, метою якого є досягнення цілей норм міжнародного права.

З опублікуванням і набранням чинності міжнародними договорами їхні

⁴ Webster's Third New International Dictionary. — Camb.(Mass.), 1966. — 1134 p.

⁵ Гавердовский А. С. Имплементация норм международного права. — К.: Выща школа, 1980. — 318 с.

⁶ Завадская Л. Н. Проблемы реализации права. Правовая система социализма. Функционирование и развитие. Кн. 2 / Л. Н. Завадская, Е. В. Куманин; ред. кол. Кудрявцев В. Н. и др.; отв. ред. Васильев А. М. — М.: Юридическая литература, 1987. — 328 с.

норми, виконання зобов'язань за якими може бути досягнуто без додаткових організаційно-правових заходів центральних органів державної влади, набувають значення норм внутрішнього права й застосовуються судами та іншими органами державної влади.

Упровадження у внутрішній правопорядок договорів, що встановлюють права та обов'язки громадян, чим забезпечується виконання норм цих договорів (як і будь-якої норми внутрішньодержавного права) і державними органами, і громадянами держави, відповідає принципу сумлінного виконання зобов'язань за договорами. Постає запитання: в який спосіб має відбуватися таке впровадження?

Безперечно, кожна держава сама визначає свої дії стосовно цього. У міжнародному праві немає чіткого визначення або конкретної норми, що стосувалася б установлення та регулювання способів, за допомогою яких держави мають виконувати свої зобов'язання за договорами.

Отже, механізм імплементації норм міжнародного права в державі має бути визначений максимально чітко й повно. Дуже важливо, щоб він не ускладнював і не обмежував досягнення цілей, закладених у нормах міжнародного права. Цей механізм повинен охоплювати міжнародно-правові зобов'язання держави, які виходять із основних принципів та норм міжнародного права. Відсутність належної чіткості й визначеності в цьому питанні призводить до небажаних наслідків, зокрема таких, як інфляція права.⁷

Ще раз хотілося б зосередити увагу на тому, що відсутність чітко визначеної ієрархії норм міжнародного та внутрішнього права, невизначеність місця міжнародних договорів, а також звичаєвих міжнародно-правових норм і рішень міжнародних судів у системі національного законодавства України є основними недоліками правового регулювання.

⁷ Забігайло В. К. Панування права чи інфляція законодавства? // Вісник Київського університету. Суспільно-політичні науки. — 1992. — № 6.

Шевченко Ольга Миколаївна

старший викладач кафедри «Правознавства»

ЧИ МАУП

Європейські стандарти в соціально-правовому механізмі захисту прав людини в Україні

Інтеграція України в європейські структури поставила проблему про наближення українського національного права до європейського права, про імплементацію європейських міжнародних стандартів в галузі захисту прав людини в юридичну практику України.

Рада Європи, в яку Україна вступила з надбанням незалежності, ухвалила два основних документи в галузі захисту прав людини. Перший – Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р., що захищає громадянські та політичні права, і Європейську соціальну хартію 1961 р., присвячену захисту соціальних та економічних прав людини.

Україна ратифікувала Європейську конвенцію про захист прав людини та основних свобод 17 липня 1997 року і для нашої держави вона набула чинності 11 вересня того ж року. Тим самим Україна взяла зобов'язання привести своє законодавство до міжнародних стандартів, закріплених в Конвенції. Зокрема, цим має займатися Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Європейську конвенцію про захист прав людини та основних свобод - чи не єдиний міжнародний документ, що не тільки закріплює права людини, а й створює систему їх захисту. Тому її цінність є не стільки у фіксації прав та свобод, скільки у створенні механізму їх імплементації, сутність якого полягає у виникненні на європейському просторі особливого органу - Європейського Суду з прав людини.

Крім того, Європейська Конвенція з прав людини є не тільки міжнародно-правовим інструментом в галузі прав людини, що має на меті захист широкого спектра громадянських і політичних прав особи, разом з тим вона є договором, юридично обов'язковим для Високих Договірних Сторін, який встановлює систему контролю за здійсненням прав людини в межах країни-члена Ради Європи, якою є й Україна.

Отже, Україна здійснила перший крок у справі європейської інтеграції, інтеграції у сфері захисту прав людини зокрема. Які наслідки має це рішення? Головним з них є обов'язок внести у національне законодавство необхідні зміни, що впливають з прецедентного права, яке створюється рішеннями Європейського Суду з прав людини.

Немає сумнівів у тому, що Конвенція не здатна одразу ж підняти Українську державу на європейський рівень захисту прав. Однак, Конвенція сприяє належному захистові прав навіть самим своїм існуванням, точніше своїм поширенням на терени нашої держави.

Як вже зазначалося вище, Конвенція, як і будь-який інший договір, зумовила появу деяких зобов'язань України перед європейською спільнотою. Органи державної влади України мають забезпечити умови, за яких дотримувалися б права і свободи людини, проголошені Конвенцією, і в разі їх порушення гарантували ефективний захист цих прав. На здійснення цього завдання спрямовані судово-правова, адміністративна реформи, запровадження служби Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо.

Ратифікувавши Конвенцію, Україна визнала право кожного свого мешканця (своїх громадян та негромадян, що перебувають на її території) звернутися з позовом до Європейського Суду з прав людини, коли вичерпано всі внутрішні можливості.

Так, мешканці України мають право на захист своїх прав і свобод Євросудом. А чи знають вони про це? А якщо знають, то чи відомі їм умови, що висуваються до звернення до цього органу? Можна сказати відверто - це ще одна проблема, що потребує якнайскорішого розв'язання. Низький рівень правосвідомості населення стоїть на заваді багатьом демократичним процесам в державі. Тому пропаганда ідей Конвенції, ознайомлення широкої громадськості з її положеннями, інформування громадян про стан справ із захистом прав людини в Україні - мета, досягненням якої буде утвердження в Україні європейських стандартів в галузі прав людини.

Конвенцією формулюються основоположні принципи, що стосуються прав

людини. Їх значення полягає в тому, що всі конкретні норми в законодавстві держав-учасниць повинні створюватися відповідно до цих принципів, які є критерієм їх законності. До таких принципів належать: базові права і свободи громадянина, виділені в Конвенції; верховенство права і наявність незалежного від влади суду; неухильне забезпечення прав людини. Наведені принципи мають стати основним елементом становлення сучасної української державності.

Додержуючись принципів, закріплених в Конвенції, та належне виконання вимог, взятих Україною на себе з підписанням цього документу, держава одночасно виконує конституційний обов'язок перед своїми громадянами. Адже, згідно із статтю 3 Конституції України “утвердження прав і свобод людини є головним обов'язком держави”.

Так чим же є Конвенція про захист прав людини для Української держави та її громадян: європейською мрією чи реальним захистом прав людини?

Багато хто погодиться з тим, що значна кількість норм Конвенції, не зважаючи навіть на те, що ці норми багато в чому збігаються за своїм змістом з нормами національного конституційного права, залишаються такими, що не діють. Причин тут може бути кілька, але всі вони мають одну з наступних ознак: норми Конвенції не діють, бо їм не надається належної уваги органами державної влади та їх посадовими особами, які можуть навіть нехтувати ними, або дія норм гальмується правовим нігілізмом та правовою необізнаністю населення. Виходячи із цього незаперечного аргумента, звичайно, Конвенція для нас ще мрія.

Саме тому Конвенцію про захист прав людини і основних свобод скоріше слід розглядати для України як реальність, реальний крок на шляху до демократичної, правової держави, дійсну можливість реального захисту прав людини.

Закон України про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої) прийнято лише 14 вересня 2006 р. (набрав чинності 1 лютого 2007 року).

*Назіна Тамара Григорівна
Завідуюча відділом соціально-
правового захисту і економічних
питань Федерації
профспілкових організацій
Чернігівської області*

Своєчасна і достойна заробітна плата - конституційна гарантія на гідне життя

Одним із основних завдань становлення системи праці, є визначення організаційно-економічних заходів, спрямованих на виконання ст. 43 Конституції України. Пріоритетним напрямком роботи профспілкових організацій є забезпечення конституційних прав і гарантій спілчан на своєчасне одержання заробітної плати та виконання п. 5.5 Регіональної угоди на 2011-2015 р.

Загалом же за цей період діяльності ФПО та її членські організації прагнули послідовно відстоювати конституційні права людини на працю, її своєчасну й належну оплату, гідне життя. Зосереджували свою діяльність на ліквідації порушень прав працівників на своєчасну виплату заробітної плати, ліквідації заборгованості із зарплати, виконанні колективних договорів.

Про проведену роботу ФПО за час, що минув, а також роботу профспілкових організацій по забезпеченню членів профспілок своєчасною оплатою праці, що є найболючіші проблеми в бюджетних галузях та можливі варіанти їх вирішення піде сьогодні мова. Забезпечення бюджетними коштами видатків на заробітну плату залишається проблемним. Вже зараз частина районів і міст області мають заборгованість із виплати заробітної плати працівникам закладів освіти та медичних установ. Виплачена лише частина заробітної плати за жовтень місяць.

В області створені тимчасові Комісії (обласна, міські та районні) з питань погашення заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення), пенсій, стипендій та інших соціальних виплат, до складу яких входять представники профспілок. На засіданнях обласної та місцевих Комісій заслуховують звіти начальників галузевих управлінь, керівників підприємств-боржників, керівників сільськогосподарських підприємств; визначають перспективи погашення

заборгованості з конкретними обсягами та термінами по кожному підприємству-боржнику. За станом виконання протокольних рішень здійснюється контроль.

Ситуація, що склалася в області із виплатою заробітної плати дуже складна. Виробничі програми, які б дозволили забезпечити стабільну роботу підприємств, до цього часу не сформовані, а борги з виплати заробітної плати продовжують генерувати соціальну напругу в колективах. Федерація профспілкових організацій Чернігівської області, зважаючи на позитивні дії в рамках соціального діалогу на державному рівні по реалізації положень Генеральної угоди між Кабінетом Міністрів України, всеукраїнським об'єднанням організацій роботодавців і підприємців та всеукраїнськими профспілками і профоб'єднаннями на 2010-2012 роки (**розділ II п.2.14**), співпрацю з основних соціально-економічних питань та враховуючи позитивний досвід роботи соціальних партнерів щодо бездоганного виконання трудового законодавства, дотримання конституційних гарантій на гідну працю та гідне життя найманих працівників, звернулася до Президента України, Верховної Ради, України та Кабінету Міністрів України з проханням посприяти забезпеченню фінансування бюджетних галузей Чернігівської області у IV кварталі 2013 року. Дане звернення ФПО розмістила на шпальтах газети «Деснянка вільна». ФПО одержала відповіді на дане звернення, вам надані дані відповіді, вони невтішні. Забезпечення бюджетними коштами видатків на заробітну плату залишається проблемним.

Однак в області існує таке ганебне явище, як заборгованість по заробітній платі. За останніми статистичними даними загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати найманим працівникам підприємств, установ, організацій області (з урахуванням економічно неактивних підприємств) станом на 01.11.2013 склала 16,6 млн грн. Також порушені терміни виплати заробітної плати працівникам організацій та установ, що фінансуються за рахунок місцевого бюджету.

Рівень і якість життя визначаються як доходами - достатком людини, так і доступністю для нього соціальних благ (освіта, охорона здоров'я, соціальні послуги), а також його соціальним статусом в рамках стратифікації суспільства.

В Україні прийняті і діють поняття мінімального розміру заробітної плати, мінімального прожиткового мінімуму, (мінімальної) споживчої корзини. Ці поняття забезпечують задоволення мінімальних життєвих потреб людини, але не якості його життя. Споживчий кошик - асортимент товарів, що характеризує типовий рівень і структуру місячного (річного) споживання людини або сім'ї. Такий набір використовується для розрахунку мінімального споживчого бюджету, виходячи з вартості споживчого кошика у діючих цінах. Споживчий кошик служить також базою порівняння розрахункових і реальних рівнів споживання. Формуванням споживчого кошика займається Кабінет Міністрів України. Ціна споживчого кошика залежить від рівня роздрібних цін на товари і тарифів на платні послуги (наприклад, комунальні платежі). Ця практика відома у всьому цивілізованому світі. З кожного виду потреб до розрахунку включають придбання відносно дешевих товарів, як правило, за державними фіксованими цінами. Якщо, наприклад, на ринку даний продукт або послуга продається за нижчими цінами, за основу береться найнижчий рівень. До речі, варто, що з 2005 року перегляд споживчого кошика гальмувався, що всі дії в цій сфері визначені Законом "Про мінімальний споживчий бюджет" (№ 1285-ХІІ) від 1991 року. Так от, в цьому документі сказано: вартісна оцінка споживчого бюджету переглядається з урахуванням індексу цін не рідше одного разу на рік, а вміст споживчого кошика - не рідше одного разу на 5 років і затверджується урядом. Розмір нинішнього споживчого кошика уряд затверджував у 2000 році (постанова КМУ "Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення" № 656 від 14 квітня 2000 р.).

Красногор Олександр Володимирович

*Заступник уповноваженого
представника НПУ в Чернігівській
області, член Академії нотаріату
України, президент ГО “Асоціація
правознавців Чернігова”,
старший викладач кафедри
правознавства ЧІ МАУП,
доктор філософії в галузі права*

Турбота нотаріату про незахищені верстви населення

В першій статті «Загальної декларації прав людини», яка прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 зазначено, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю й повинні діяти один щодо іншого в душі братерства.

Підпорядкованість нотаріусів МЮОУ. Державне регулювання нотаріальної діяльності здійснюється у відповідності до Закону України «Про нотаріат». Велику увагу хочеться звернути саме на контроль, що встановлений над здійсненням такої діяльності. Адже, громадяни України мають бути впевнені в захисті своїх прав та інтересів при зверненні до нотаріуса за вчиненням нотаріальних дій. Тож, відповідно до Закону України «Про нотаріат», контроль за організацією нотаріату України, перевірки організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів та виконання ними правил нотаріального діловодства здійснюються Міністерством юстиції України, Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі.

Також, регулювання нотаріату державними органами полягає і в прийнятті нормативно-правових актів, норми яких покликані захищати права та інтереси громадян.

Сьогодні діє міцна та надійна система захисту від можливих шахрайських дій – системи Єдиних реєстрів та Державних реєстрів. Беззаперечно, запровадження таких технологій у нотаріаті, по-перше, зробило вчинення кожної

нотаріальної дії більш безпечною, а осіб, які звертаються до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії, більш захищеними. По-друге, запровадження цих та інших захисних систем однозначно вивели нотаріат як правовий механізм на якісний новий рівень.

Доречно згадати про створену в цьому році професійну самоврядну організацію – НПУ, яка також працює в даному напрямку – так, серед іншого, проводить семінари, конференції для нотаріусів різних регіонів України. При цьому участь в останніх можуть брати усі бажаючі нотаріуси, в деяких випадках така участь є обов'язковою. Подібні заходи сприяють створенню єдиної нотаріальної практики, дозволяють нотаріусам з різних куточків країни обмінюватися досвідом.

Надання нотаріусами витягів з реєстру. Нагадаємо, що з 1 січня 2013 року набрали чинності Закони України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності», відповідно до яких нотаріуси стали реєстраторами прав власності громадян на нерухоме майно. І за 10 місяців цього року у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно зареєстровано 1 526 969 заяв та запитів нотаріусами України.

Правова обізнаність населення. Також, громадянам відтепер забезпечений широкий доступ до офіційних джерел правової інформації. З приводу цього питання 1 серпня 2013 року була ухвалена постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення». За словами Міністра юстиції Олени Лукаш підвищення рівня правової освіти населення – пріоритет роботи Міністерства юстиції України. Цей документ – один із кроків до впорядкування нормативної бази в системі правової освіти, адже покликаний допомогти людям розширити правову обізнаність і скоординувати в цьому зусилля як державних органів влади, так і місцевого самоврядування, підприємств, установ, громадських організацій, інших.

Форми правового захисту громадян від неправомірних дій органів виконавчої влади

Поняття «права людини» досить широке. Не в плані термінології, а в тій площині, котру воно покриває, адже «право людини» - це як і право кожного окремо взятого індивіда, так і право загальносоціальне. Що стосується порушення цих прав, то порушуються вони тими ж самими людьми; коли одноособово, а коли опосередковано, через різноманітні органи, соціальні інститути, посади тощо. Така «опосередкованість» являється чудовою ширмою для порушника, з точки зору психології він підсвідомо перекладає відповідальність з власної особистості на абстрактну інстанцію позбавлену антропоморфних якостей, тобто відділяє людську суть від корпоративної.

Юридична наука та світова практика дали життя таким основним формам правового захисту громадян від неправомірних дій органів виконавчої влади та їх службовців:

1. **Загальносудова.** Право громадян на судовий захист закріплене в ст. 10 Загальної декларації прав людини, відповідно до якої воно відображено у ст. 55 Конституції України. Відповідно до цієї статті кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Після використання всіх національних засобів правового захисту громадянин має право звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ або до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Судовий захист — необхідна і ефективна гарантія реальності прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.

2. **Адміністративна («управлінський тип»).** Відбувається шляхом розгляду прав громадян у вищих органах виконавчої влади. Як початкову інстанцію для розгляду претензії до адміністрації громадянин може вибрати або

орган виконавчої влади, або суд. Громадянин має право звернутися до суду, якщо незадоволений результатами розгляду його справи державними органами, підприємствами, громадськими організаціями.

На жаль, в Україні, як і в інших країнах СНД, судовий порядок захисту прав громадян тривалий час (за часів СРСР) залишався винятковим. Він застосовувався у випадках, прямо передбачених законом. За відсутності прямої вказівки в законі про право на судовий захист громадянин змушений був звертатися до вищих органів держави.

Звичайно, як органи захисту прав громадян суд і адміністрація не сумісні, особливо в умовах командно-адміністративної системи. Адміністративний (управлінський) порядок розгляду скарг не є придатним для такого захисту. Судовий захист, особливо за наявності незалежної судової системи, є набагато об'єктивнішим, кваліфікованішим, неупередженішим, ніж адміністративна.

3. Адміністративна-судова (склалася в багатьох європейських країнах: Франція, ФРН, Іспанія, Швейцарія).

Характеризується створенням спеціалізованих судів для вирішення спорів у індивідуальних адміністративних справах, які виникають у сфері функціонування органів управління внаслідок неправомірних дій їх службовців. У ФРН адміністративний суд наділений насамперед функцією забезпечення судового захисту прав громадян, тоді як у Франції його основним завданням є здійснення об'єктивного контролю (перевірки) застосовуваної норми. Тому в адміністративно-судовій формі захисту прав громадян виділяють її «німецький тип». Адміністративні суди входять до єдиної судової системи, підкоряються лише закону, незалежні в правосудній діяльності як від адміністративних органів, так і від загальних судів. В Україні обговорюється питання про введення адміністративних судів для вирішування публічно-правових спорів неконституційного-правового характеру.

Та не слід забувати, що довести акт порушення дуже складно навіть у судовому порядку. Законодавство України досить складно розвинуто у даному сегменті, порівняно з провідними країнами світу. Наприклад, в українському

законодавстві ігнорується таке явище як «моббінг». Моббінг – це будь-яка форма гоніння, переслідування на робочому місці. Часті випадки недостойних чи неприємних дій по відношенню до деяких працівників, котрі принижують честь і гідність особи настільки, що часто провокують звільнення людини з місця її роботи, важку депресію або й самогубство. Федеративний суд Німеччини з трудових спорів поняття моббінг визначає як «систематичний прояв ворожості, знущання та дискримінації – як серед найманих працівників, так і щодо підлеглих з боку керівництва».

За статистикою, у країнах Західної Європи моббінгу зазнають майже 20 % працівників. Статистика опирається тільки на точні дані, отже, існує ризик, що ця цифра насправді більша, бо багато працівників з цього приводу мовчать або просто полишають місце роботи, не вказуючи справжню причину.

Національним управлінням здоров'я та безпеки Італії ще в далекому 1977 році був прийнятий «Закон про заходи проти психологічного переслідування на робочих місцях». В ньому вказується, що роботодавець мусить планувати і організувати роботу таким чином, щоб, по можливості, попередити будь-які форми гоніння в колективі. Роботодавець чи керівник мусить чітко вказати, при перших проявах моббінгу, що такі прояви гоніння не будуть толеруватися під час робочого процесу.

Такі явища як «моббінг» закладені у людській природі, тому різні причини його виникнення, що вказуються науковцями являються лише каталізаторами, а не детермінантами. Схожі явища будуть існувати завжди, поки існує людина, вони можуть видозмінюватися, трансформуватися, але суть буде залишатися тією ж самою. Як зазначав *Нико Тинберген*: «Людина, з одного боку, на кшталт багатьом видам тварин, особливо в тому, що він веде боротьбу з представниками свого власного роду. Але, з іншого боку, серед багатьох тисяч біологічних видів, що борються один з одним, тільки людина веде руйнівну боротьбу...»

Ворона Людмила

*студентка 4 курсу
юридичного факультету ЧИ МАУП*

Судовий захист прав і свобод людини

Забезпечення прав і свобод людини, визнання їх авторитету як визначальної мети розвитку суспільства і держави - єдино можливий шлях до стійкого розвитку громадянського суспільства, що повинне бути сформоване в Україні. Однак цей процес складним і довгим. Доти, поки не будуть створені надійні механізми й інститути забезпечення та захисту прав людини, поки культура суспільства не знайде міцної опори, поки ідея прав людини не об'єднає все суспільство, важко говорити про стійкий розвиток держави, суспільства й особистості.

Нині права людини і громадянина та гарантії їх захисту з боку держави закріплюються національними законодавствами всіх цивілізованих країн світу. Не є виключенням з цього правила і Україна, яка в ст. 3 Конституції України закріпила фундаментальну конституційну засаду, дія якої відповідно спрямовує всю сукупність громадсько-політичних відносин - "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави".

Зазначені конституційні положення вимагають, щоб усі державні органи охороняли права та свободи людини і громадянина. Однак для переважної більшості державних органів діапазон їх діяльності не замикається на виконанні завдань захисту прав і свобод людини, боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями. У них на першому плані інші завдання - здійснення заходів із забезпечення зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони природи, екологічної безпеки, природокористування тощо. Деякі функції із захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань вони виконують ніби

додатково, поряд із виконанням своїх основних завдань.

Національне законодавство стосовно визначення органів, які входять до системи правоохоронних органів, є доволі суперечливим. Так, хоча ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII і надає перелік таких органів, однак зміст інших законів свідчить про те, що окремі з цих органів не є правоохоронними. Наприклад, ст. 9 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-ІУ поряд із правоохоронними органами виділяє Службу безпеки України, суди загальної юрисдикції, прокуратуру України.

Немає єдиного підходу також серед вчених стосовно системи правоохоронних органів. Так, К. Ф. Гуценко і М. А. Ковальов до правоохоронних органів відносять суди, установи, що здійснюють організаційне забезпечення діяльності судів, прокуратуру, установи і посадових осіб, покликаних виявляти і розслідувати злочини, адвокатуру і нотаріат [2, с. 14]. На думку А. В. Єндольцевої, О. А. Галустяна, О. П. Кізлика, правоохоронними органами є суди, прокуратура, органи державної безпеки, органи внутрішніх справ, митні органи, органи юстиції, органи забезпечення виконавчого провадження, органи виконання покарань.

Слід відмітити, що правосуддя, яке здійснюється судами, є найбільш надійним та цивілізованим способом захисту прав і свобод громадян.

Судова влада в Україні виступає як основна юридична гарантія захисту прав і свобод людини і громадянина. Саме тому одним із найважливіших кроків на шляху здійснюваної в Україні судово-правової реформи та розбудови демократичної системи судової влади стала реалізація основоположних правових гарантій здійснення правосуддя із забезпечення гарантованих Конституцією прав і свобод людини і громадянина.

Судовий захист є найвищою формою гарантії прав людини. Це підтверджується не лише свідомістю громадян демократичного суспільства, а й конструкцією державного механізму, у тому числі судової системи і рівнем суддівського корпусу.

Право на судовий захист С.Д. Мігорян визначає як "право кожного на

справедливий відкритий розгляд і вирішення упродовж розумного строку незалежним і неупередженим судом, утвореним відповідно до закону, конкретної судової справи правовими засобами, наданими судом для здійснення судочинства з метою захисту гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави".

З точки зору Т. І. Француза поняттям «захист» охоплюється не лише забезпечення прав людини від посягань з боку тих чи інших фізичних осіб, а й боку державної влади. Тобто функціонування механізму захисту прав і свобод людини в Україні передбачає, що безумовному судовому оскарженню в судах загальної юрисдикції підлягають колегіальні та одноособові дії (бездіяльність) та рішення органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових осіб, у результаті яких порушені права і свободи громадянина чи створені перешкоди для їх реалізації [7, с. 183].

Сьогодні національне законодавство надає людині всі можливості для захисту своїх прав і свобод у суді. Так, відповідно до ч. 2 ст. 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Згідно з ч. 2 ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

У рішенні Конституційного Суду України у справі громадянки Г. П. Дзюби щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи від 25 листопада 1997 р. зазначено: «Частину другу статті 55 Конституції України необхідно розуміти так, що кожен, тобто громадянин України, іноземець, особа без громадянства має гарантоване державою право оскаржити в суді загальної юрисдикції рішення, дії чи бездіяльність будь-якого органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх рішення, дія чи бездіяльність порушують або ущемляють права і свободи громадянина України, іноземця, особи без громадянства чи перешкоджають їх здійсненню, а тому

потребують правового захисту в суді».

Як висновок слід зазначити, що ефективний механізм судового захисту прав людини - це найбільш універсальний демократичний інструмент правової держави.

У теперішній час судова форма захисту прав і свобод, а також інтересів людини і громадянина, що захищаються законом, є основною. Право на судовий захист одне з конституційних прав людини та громадянина і на відміну від інших прав воно є гарантією інших прав і свобод. У цьому якраз полягає його особлива і головна цінність.

Затвердженню судового захисту, покликаного не тільки відновлювати порушені права громадян, але й підвищувати відповідальність органів державної влади і посадових осіб з дотримання прав людини, повинні сприяти продовження судової реформи та участь України в міжнародних договорах і конвенціях. Розширення сфери судового втручання і процедури усунення наслідків порушення прав і свобод громадян можна назвати критерієм демократизації суспільства, підтвердженням значимості в ньому загальнолюдських ідеалів, підпорядкування здорового глузду і моральним цінностям.

Становлення інституту омбудсмена в Україні

До останнього часу інститут омбудсмена, як і сам термін “омбудсмен”, в Україні були відомі лише порівняно вузькому колу фахівців-правників. І це не дивно. Адже ця інституція виникла й розвивалася на основі західноєвропейських демократичних цінностей, що ґрунтуються на засадах поділу влади та верховенства права, і тому до кінця 80-х років не викликав особливої зацікавленості офіційної радянської правової доктрини. З посиленням процесів демократизації у країнах Східної Європи на початку 90-х років зростає інтерес до нових демократичних механізмів захисту прав людини, зокрема інституту омбудсмена.

Характерною особливістю інституції омбудсмена стало те, що її утвердження в більшості країн світу відбувалося в уже існуючій системі органів державної влади і тому необхідно було враховувати національні, правові, культурні та інші особливості. Тому, попри єдині принципи побудови цього інституту, у світі важко знайти дві такі інституції, які були б цілком тотожні.

Однією з головних функцій омбудсмена у світі є контроль за діяльністю виконавчих та інших органів державної влади шляхом розгляду скарг громадян на дії тих чи інших органів або посадових осіб, що призвели до порушення прав та свобод людини і громадянина. В цьому сенсі важливим невід’ємним правом омбудсмена є право проводити розслідування, у тому числі й за власною ініціативою, і на їх підставі вносити рекомендації щодо шляхів відновлення порушених прав у конкретному випадку, вносити пропозиції стосовно змін до законодавства або перегляду неправомірної адміністративної практики органів державної влади. Процедура звернення до омбудсмена максимально неформальна та гнучка, а доступ до нього є безплатним і відкритим для всіх громадян держави.

Характерною особливістю є незалежність інституції, що виявляється передусім у високому статусі посади омбудсмена, яка у більшості країн закріплена Конституцією, а також в обранні омбудсмена парламентом держави, що забезпечує

його незалежність від усіх гілок влади, включаючи законодавчу. Незалежність омбудсмена передбачає неприпустимість і пряму заборону втручання у його діяльність органів державної влади, політичних партій, громадських організацій, засобів масової інформації. В суспільстві омбудсмен виступає своєрідним арбітром між людиною та владою, тому має діяти незалежно і неупереджено.

У зв'язку з відсутністю у омбудсмена імперативно-владних повноважень одним з головних засобів його впливу на прийняття необхідного рішення є гласність та поширення інформації про порушення прав і свобод людини у державі, передусім шляхом оприлюднення щорічної та спеціальних доповідей.

Досвід інших держав був значною мірою врахований при запровадженні інституції омбудсмена в Україні.

Конституція України та прийнятий на її основі 23 грудня 1997р. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” передбачають створення “сильної” моделі омбудсмена, яка характеризується такими особливостями:

- високим конституційним статусом Уповноваженого з прав людини, який закріплено в ст.55, 85, 101 Конституції України;
- незалежністю Уповноваженого від будь-якого органу державної влади або місцевого самоврядування, їх посадових осіб;
- запровадженням єдиної моделі омбудсмена на національному рівні;
- широкою юрисдикцією Уповноваженого, яка поширюється як на органи державної влади, включаючи суди, так і на органи місцевого самоврядування та їх посадових осіб;
- значними повноваженнями щодо проведення проваджень та перевірок, для виявлення випадків порушень прав людини та здійснення постійного моніторингу за станом дотримання прав і свобод людини;
- правом ініціювати обов'язкові для розгляду подання з викладенням рекомендацій щодо усунення виявлених порушень прав і свобод людини органами державної влади, місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємств, установ організацій незалежно від форми власності, їх посадовими та службовими особами;

- можливістю безпосереднього звернення до Уповноваженого широких верств населення;

- гнучкістю та неформальністю процедури, свободою дій щодо відкриття провадження у тій чи іншій справі та ін.

Під час здійснення своїх посадових обов'язків Уповноважений не може бути без згоди Верховної Ради притягнутий до кримінальної відповідальності, підданий заходам адміністративного стягнення, що накладаються в судовому порядку, затриманий, заарештований, підданий обшуку, а також особистому огляду. Кримінальну справу проти Уповноваженого може бути порушено тільки Генеральним прокурором України (ст.20 закону).

Становлення й утвердження інституту Уповноваженого з прав людини відбувалося в Україні в умовах відсутності його належної підтримки з боку органів державної влади України, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані забезпечувати належні умови діяльності цього інституту. Попри це, Омбудсмен України з перших днів своєї роботи прагнула допомогти усім, хто до неї звертався і потребував захисту порушених прав.

Процедура звернення до Уповноваженого з прав людини максимально демократична і доступна: будь-яка людина може звернутися письмово, на особистому прийомі у громадській приймальні Уповноваженого, за телефонами гарячої лінії, що працює у цілодобовому режимі, електронною поштою. З початку діяльності до Уповноваженого з прав людини звернулися понад 1,1 млн. осіб.

Омбудсмен здійснює моніторинг дотримання прав і свобод людини, результати якого – комплексна оцінка, а також рекомендації органам влади, відповідно до пункту 15 ст. 85 Конституції України – представляються Верховній Раді України у вигляді щорічних доповідей Уповноваженого з прав людини.

Залежно від ситуації з дотриманням конституційних прав і свобод у країні Омбудсмен України визначає пріоритетні напрями своєї діяльності. Одним із таких пріоритетів є подолання бідності, що брутально порушує право людини на гідне життя. Омбудсмен в 2000 р. першою в країні публічно заявила про те, що боротьба з бідністю повинна бути пріоритетом для всіх органів влади, адже бідність робить неможливою реалізацію більшості конституційних прав людини. Своєю

наполегливою позицією фактично змусила владу не тільки визнати наявність цієї серйозної проблеми в Україні, а й шукати шляхи її подолання, розробляючи при цьому урядову програму.

Уповноважений з прав людини постійно привертає увагу влади й суспільства до питань захисту свободи слова в країні, оскільки, як і раніше, українські журналісти дуже часто потерпають від переслідувань і насильницьких дій.

Однією з надзвичайно болючих проблем в Україні є порушення права на справедливий суд. За роки існування до інституту Омбудсмена надійшло понад 100 тис. звернень про порушення прав громадян на судовий захист. У них люди скаржаться насамперед на порушення права на своєчасний і належний розгляд справи судом, несправедливість судових рішень і неналежне їх виконання.

Конкретні кроки в цьому важливому питанні почали реалізовуватися в 2010 р., коли Указом Президента України була створена Робоча група з питань судової реформи, до складу якої увійшла й Уповноважений з прав людини. Напрацювання цієї групи, у тому числі й пропозиції Омбудсмена, стали основою для прийнятого в липні 2010 р. Верховною Радою фундаментального для судочинства Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

За пропозицією Уповноваженого з прав людини 21 липня 2006 р. Україна ратифікувала Факультативний протокол до Конвенції проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. Омбудсмен наполегливо вимагає від влади виконання одного з головних положень Факультативного протоколу про створення Національного превентивного механізму (НПМ) щодо запобігання тортурам як державного органу із спеціальним статусом.

Уповноважений з прав людини здійснює системний моніторинг стану дотримання прав людини в місцях ізоляції від суспільства, насамперед використовуючи такий дієвий інструмент, як «візити без попередження». Саме Омбудсмен України додала цьому питанню публічності, залучаючи до таких перевірок ЗМІ. Разом із фахівцями Секретаріату Уповноваженого відпрацювала в місцях позбавлення волі за роки існування інституту Омбудсмена в цілому понад 2,5 року.

Одним із пріоритетів діяльності Уповноваженого з прав людини є захист прав дітей. Лише за останні три роки до Омбудсмена надійшли індивідуальні й колективні звернення за підписами понад 7,5 тисячі дітей. Для роботи з такими зверненнями у Секретаріаті Уповноваженого створено відділ захисту прав дитини, також у кожному підрозділі Секретаріату один із фахівців займається розглядом звернень з прав дітей.

Ключовими напрямками багатогранної діяльності омбудсмена України є просування міжнародних стандартів у сфері прав і свобод людини, сприяння ратифікації міжнародних договорів і їх імплементації у національне законодавство України.

Тому в березні 2009 р. рішенням Бюро Міжнародного координаційного комітету національних інституцій з просування і захисту прав людини при ООН Омбудсмену України було надано найвищий акредитаційний статус "А", який дає право, зокрема, брати безпосередню участь у засіданнях Ради ООН з прав людини і виступати з обговорюваних питань.

Нині інститут Омбудсмена України займає важливе місце у системі конституційних державних органів, будучи незалежним і необхідним правовим інститутом у національній системі захисту прав людини.

Зміст

1.	Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини та його імплементація у національне законодавство України	3 - 10
2.	Європейські стандарти в соціально-правовому механізмі захисту прав людини в Україні	11 - 13
3.	Своєчасна і достойна заробітна плата - конституційна гарантія на гідне життя	14 - 16
4.	Турбота нотаріату про незахищені верстви населення	17 - 18
5.	Форми правового захисту громадян від неправомірних дій органів виконавчої влади	19 - 21
6.	Судовий захист прав і свобод людини	22 - 25
7.	Становлення інституту омбудсмена в Україні	26 - 30

